

**OCENA DOROBKU NAUKOWEGO, DYDAKTYCZNEGO I ORGANIZACYJNEGO
DR. DAWIDA KONRADA ŚCIGAŁY
ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEGO**

Dokonana w ramach zasad postępowania habilitacyjnego określonego w Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z uwzględnieniem późniejszych zmian)

Sylwetka Habilitantki

Dr Dawid K. Ścigała ukończył studia magisterskie na kierunku psychologia w Szkole Wyższej Psychologii Społecznej w Warszawie, po których rozpoczął interdyscyplinarne studia doktoranckie na Uniwersytecie SWPS i Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. W 2013 roku Rada Wydziału Psychologii SWPS nadała mgr. Dawidowi K. Ścigale stopień naukowy doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie psychologia na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Funkcjonowanie uwagi selektywnej i kontroli wykonawczej u ofiar i sprawców wypadków komunikacyjnych*, napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Tomasza Maruszewskiego, zrecenzowanej pozytywnie przez prof. dr hab. Grzegorza Sędkę oraz dr hab. Adama Tarnowskiego.

Dr Dawid K. Ścigała po uzyskaniu stopnia doktora został zatrudniony w Instytucie Psychologii Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej na stanowisku adiunkta. Na tejsze uczelni w latach 2016-2018 pełnił funkcję kierownika Pracowni Psychologii Różnic Indywidualnych, a od 2019 roku objął stanowisko kierownika Zakładu Psychologii Osobowości. W 2018 roku, po odbytych 4-letnim szkoleniu specjalizacyjnym, uzyskał certyfikat terapeuty poznawczo-behawioralnego, co umożliwiło dr. Dawidowi K. Ścigale łączenie pracy naukowej z praktyką kliniczną i terapeutyczną.

Opinię o dorobku naukowym, dydaktycznym i organizacyjnym sporządziłam na podstawie dokumentacji przedstawionej przez dr. Dawida K. Ścigałę, która obejmuje: (1) wniosek o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego;

(2) autoreferat; (3) wykaz osiągnięć naukowych, stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny; (4) publikacje wskazane jako główne osiągnięcie w okresie post-doktorskim (w pkt. 3 i 4 uwzględniałam wkład Kandydata w realizację poszczególnych projektów badawczych i w opracowane publikacje) oraz (5) inne dokumenty potwierdzające aktywność naukową, dydaktyczną i organizacyjną.

W Autoreferacie dr D. Ścigała przedstawił główne osiągnięcia naukowe w postaci czternastu opublikowanych artykułów, które zatytułował *Aleksytymia jako mechanizm transdiagnostyczny: funkcje, geneza i konsekwencje w rozwoju oraz psychopatologii*; opisał przesłanki na podstawie, których uznał, że mają znamiona nowatorskości i stanowią spójny tematycznie cykl rozważań i badań. Artykuły zostały opublikowane w czasopismach o zasięgu międzynarodowymi (indeksowane w bazach Scopus/WoS) i krajowym, autorstwa od 2 do 7 osób, w sześciu przypadkach dr D. Ścigała jest pierwszym autorem. Dokumentacja dorobku naukowego została przygotowana zgodnie z wymaganiami stawianymi wnioskiem o postępowanie habilitacyjne.

Dr Dawid K. Ścigała we wszystkich artykułach definiował aleksytymię nie tyle jako cechę, co wielowymiarowy konstrukt składający się z interoceptywnych, somatycznych, emocjonalnych, poznawczych i symbolicznych komponentów (aspektów). Cykl publikacji podzielił na pięć bloków tematycznych, którym przypisał konkretne artykuły – blok 1 – *psychometria i adaptacja narzędzia pomiarowego*; blok 2 – *trauma wczesnodziecięca, aleksytymia i dysfunkcje regulacji emocji w obrazie uzależnienia od alkoholu*; blok 3 – *aleksytymia, dyferencjacja Ja i funkcjonowanie w relacjach społecznych*; blok 4 – *relacje rodzice-dzieci i aleksytymia: od wzorców przywiązania do wypalenia rodzicielskiego*; blok 5 – *interocepcja i aleksytymia: od somatycznych do uzależnieniowych manifestacji deficytów emocjonalnych* (por. s. 17-27 Autoreferatu). Kandydat stwierdził, że jego osobistym osiągnięciem jest nie tyle stworzenie nowej teorii, co raczej „uporządkowanie i powolne wyłonienie” ze zrealizowanych i kolejno zaprojektowanych wyników badań konceptualizacji modelu TRAINS (*Transdiagnostic Regulation, Alexithymia, INteroception and Symbolization*).

Podążając za propozycją dr D. K. Ścigały przedstawię najważniejsze kwestie poruszane w poszczególnych blokach tematycznych i zamieszczonych w nich artykułach. Warto podkreślić, że analizy statystyczna wyników badań większości projektów badawczych opierała się o model seryjnej, wielokrotnej mediacji oraz modelach równań strukturalnych. Trzy artykuły z bloku pt. *Trauma wczesnodziecięca, aleksytymia i dysfunkcje regulacji emocji w uzależnieniu od alkoholu* koncentrowały się na zweryfikowaniu pytania czy aleksytymia i

dysocjacja są kluczowymi czynnikami odpowiedzialnymi za nieadaptacyjne strategie regulacji emocji u osób z zaburzeniami używania alkoholu, w kontekście doświadczonych traum w różnych okresach życia, w tym traumy więzi oraz cech temperamentu (Zdankiewicz-Ścigała & Ścigała, 2018a, 2018b, 2020). Wyniki badań potwierdziły tezę, że nasilenie uzależnienia od alkoholu pozostaje w związku z nasileniem doświadczonej traumy, a zmienne uznane za mediatory - aleksytymia, dysocjacja, styl więzi i cechy temperamentu - z różnym nasileniem wzmacniały między nimi siłę związku. Zatem potwierdzono związek między traumą a uzależnieniem (efekt bezpośredni) oraz udokumentowano empirycznie pośredni wpływ aleksytymii, dysocjacji oraz poszukiwania nowości i rozhamowania (zgodnie z modelem Cloningera 1 i 2 typu uzależnienia od alkoholu) na nasilenie zaburzeń używania alkoholu. Wyniki badań sugerują, że aleksytymia, tj. wielkość deficytów afektywnych i poznawczych w rozpoznawaniu emocji, ich werbalizacji i stylu myślenia zorientowanego na zewnątrz oraz nasilenie dysocjacji pozostają w silnych związkach, co z dużym prawdopodobieństwem nasila dezadaptacyjne sposoby rodzenia sobie w sytuacjach stresowych.

Niektóre szczegółowe wyniki badań, zwłaszcza te weryfikujące związki stylów więzi z zaburzeniami używania alkoholu z uwzględnieniem nasilenia traumy, aleksytymii i dysocjacji okazały się bardzo interesujące. Analizy ścieżek pokazały, że model jest prawidłowo dopasowany do danych, ale tylko po usunięciu ścieżki bezpośredniego związku między stylem przywiązania a uzależnieniem. Dlatego przeprowadzono weryfikację zależności oddzielnie dla trzech wyróżnionych stylów przywiązania – bezpiecznego, lękowo-ambiwalentnego i unikającego. Model dla bezpiecznej więzi pokazał, że większość zależności okazała się nieistotna, poza związkami bezpiecznego przywiązania z niskim nasileniem aleksytymii i rzadszym doświadczeniem traumy. Wyniki potwierdzają, zdaniem autorów, założenia na temat roli bezpiecznego stylu przywiązania jako bazy do rozwijania zdolności rozpoznania, rozumienia emocji i zdolności do ich regulacji. Natomiast, przywiązanie lękowo-ambiwalentne, jak i unikowe pozostają w istotnych związkach z nasileniu traum, aleksytymii oraz nasileniem uzależnienia. Wyniki sugerują, że aleksytymia i dysocjacja są przejawem hamowania procesów rozpoznania i werbalizacji emocji, co sprawia, że rozmowy z innymi nie służą trafniejszemu rozumieniu siebie i innych ludzi. W Autoreferacie dr Dawid K. Ścigała podkreśla, że wyniki tych badań wpłynęły na jego przekonanie, że aleksytymia może być rozumiana jako właściwość, kształtująca się pod wpływem doświadczeń rozwojowych, zwłaszcza związanych z traumą więzi.

Do bloku zatytułowanego *Aleksytymia, dyferencjacja Ja i funkcjonowanie w relacjach społecznych* dr D. K. Ścigała włączył cztery artykuły. W dwóch z nich przedstawiono efekty badań nad mediującą rolą lęku przed bliskością, stylem przywiązania w dorosłości oraz oczekiwaniami dotyczącymi negatywnej regulacji emocji wpływającą na siłę związku pomiędzy poziomem zróżnicowania Ja i aleksytymią (Ścigała i in., 2021; Ścigała i in., 2022); pozostałe dwa przedstawiają wyniki badań jakościowych osób z aleksytymią, które pytano o przebieg aktualnego związku romantycznego oraz historię związków romantycznych (Zdankiewicz-Ścigała, Ścigała, Trzebiński, 2024a; 2024b). Przyjęto definicję M. Bowena zróżnicowania Ja - to zdolność do utrzymania poczucia własnej wartości, granic osobistych i niezależnego myślenia przy równoczesnym utrzymywaniu emocjonalnej więzi z innymi oraz radzeniu sobie z emocjami powstającymi w tych relacjach (przejawia się na poziomie intrapsychoicznym i interpersonalnym).

Na podstawie uzyskanych wyników mediacji stwierdzono, że występuje bezpośredni efekt wpływu nasilenia aleksytymii na poziom zróżnicowania Ja a zmienne mediujące - lęk przed intymnością i styl więzi w dorosłości - oddziałują nie tylko na siłę związku między tymi zmiennymi, ale także na poziomem zróżnicowania Ja. Wyniki potwierdziły pośrednie oddziaływanie lęku przed intymnością na poziom zróżnicowania Ja poprzez mediatora - styl więzi w dorosłości. Autorzy sugerują, że lęk przed intymnością jest powiązany z brakiem rozpoznania własnych emocji, co prowadzi do nasilenia stresu oraz pogłębienia dysregulacji emocjonalnej i obniżenia zdolności do różnicowania Ja u osób aleksytymicznych. Podobne wyniki uzyskano w drugim badaniu, przeprowadzonym na grupie mężczyzn i kobiet, celem zweryfikowania związków między aleksytymią a lękiem przed intymnością z uwzględnieniem mediującej roli stylu więzi w dorosłości i oczekiwań dotyczących negatywnej regulacji nastroju w wyjaśnianiu tej relacji. Wyniki mediacji pokazały, że aleksytymia bezpośrednio i pośrednio prognozuje lęk przed intymnością, który z kolei pozytywnie prognozuje lęk przed przywiązaniem w dorosłym życiu. Ponadto, aleksytymia negatywnie prognozuje oczekiwania dotyczące negatywnej regulacji emocji (NMRE), które z kolei prognozują lęk przed trudnościami w regulacji nastroju w dorosłym życiu. Stwierdzono, że lęk przed intymnością i NMRE mogą być czynnikami pośredniczącymi w relacji między aleksytymią a przywiązaniem w dorosłości.

Kolejne dwa artykuły z tego bloku to badania jakościowe: w pierwszym, mającym charakter eksploracyjny, poddano analizie opowiadania osób o wysokim vs. niskim nasileniu aleksytymii o aktualnym związku romantycznym, w drugim skoncentrowano się na weryfikacji

związków aleksytymii i skłonności do autonarracji ze strukturalnymi aspektami narracji pisanej. Okazało się, że narracje osób z wysokim poziomem aleksytymii charakteryzują się ograniczoną liczbą słów powszechnie używanych, a ponadto w opisach związków romantycznych dominują słowa o negatywnych emocjach. Przy tym, stwierdzono, że w osobistych narracjach przejawiały one motywację do unikania introspekcji i ponownego przeżywania negatywnych emocji. Ponadto widoczne było skupienie się na zewnętrznych aspektach opisywanych zdarzeń, co nie sprzyjało rozpoznawaniu własnych stanów i stanów emocjonalnych partnera w związku. Trudności w werbalizacji emocji i myślenie zorientowane na zewnątrz, dodatkowo wzmocnione lękiem przed bliskością, sprzyjają powstawaniu bardzo specyficznej pamięci autobiograficznej. W interpretacji wyników analizy narracji podkreślano, że aktywowane obrony przed lękiem przed bliskością pogłębiają trudności z rozpoznaniem emocji na poziomie somatyczno-psychicznym, co wskazuje na znaczący poziom dysocjacji między procesami interoceptywnymi a psychicznymi.

Uzyskane wyniki skłoniły autorów do przeprowadzenia kolejnych badań nad związkami między aleksytymią a narracyjną strukturą pamięci autobiograficznej. W modelu teoretycznym założono, że nasilenie aleksytymii i jej wymiarów stanowią zmienną niezależną, jasność wątku zmienną zależną, a skłonność do autonarracji mediatorem. Okazało się, że skłonność do autonarracji zarówno w sposób bezpośredni, jak i pośredni wpływa na trudności w werbalizacji emocji, a myślenie zorientowane na zewnątrz na poziom jasności wątku. Potwierdzono związki między nasileniem aleksytymii, zwłaszcza tendencji do koncentracji na faktach, szczegółach zdarzeń zewnętrznych a częstością narracji krótkich, lakonicznych, które zawierały jedynie rzeczowy zarys okoliczności romantycznego związku. Wyniki badania potwierdziły ważną rolę myślenia zorientowanego na zewnątrz w utrzymywaniu i aktywowaniu stałego wzorca przetwarzania osobistych doświadczeń u osób z aleksytymią. Uważam, że badania narracji oraz autonarracji na temat aktualnie toczących się związków romantycznych zaowocowały konceptualizacją tego konstruktu nie tylko w zakresie przetwarzania emocjonalnego, ale także aktywności mentalnej ukierunkowanej na indywidualną organizację i integrację mniej lub bardziej zróżnicowanych doświadczeń osobistych.

W kolejnym bloku zatytułowanym „*Relacje rodzice-dzieci i aleksytymia: od wzorców przywiązania do wypalenia rodzicielskiego*” dr D. K. Ścigała umieścił cztery artykuły, będące efektem projektów badawczych skoncentrowanych na wyjaśnieniu roli aleksytymii rodziców - w kontekście różnych zmiennych - w genezie i/lub mechanizmie ich trudności w pełnieniu funkcji rodzicielskich, które skutkowały pojawieniem się agresji, odrzuceniem dziecka przez

rodziców czy wypaleniem rodzicielskim. Warto podkreślić, że w niektórych artykułach z tego bloku uwzględniono w szczegółowych analizach także wyniki na wymiarach aleksytymii. Głównym celem tych projektów badawczych było zweryfikowanie założenia czy aleksytymia pełni funkcję pośredniczącą między postawami rodziców i ich podatnością na zachowania agresywne wobec dzieci (Zdankiewicz-Ścigała i in., 2019); jakie znaczenie dla pojawienia się zespołu lęku uogólnionego u potomstwa ma nasilenie aleksytymii oraz odrzucenie i wycofanie się rodzica z relacji z dzieckiem (Fabis i in., 2025); jaką rolę spełnia aleksytymia i przywiązanie w zjawisku wypalenia rodzicielskiego (Ścigała i in., 2025) oraz czy w okresie lockdownu (badania z powtórzoną pomiarem) wyższy poziom aleksytymii pozostaje w związku z wyższym poziomem wypalenia rodzicielskiego (Ścigała i in., 2024).

Wypalenie rodzicielskie (PB), uznane za ważny problem psychospołeczny, zdefiniowano jako to przewlekły, specyficzny dla rodzicielstwa syndrom, charakteryzujący się wyczerpaniem emocjonalnym, dystansem emocjonalnym w relacjach z dzieckiem i poczuciem niewystarczającego pełnienia funkcji rodzicielskich. Wyniki badań nad wypaleniem rodzicielskim sugerują, że kobiety wykazywały istotnie wyższy poziom unikania w relacjach z ojcami, podczas gdy mężczyźni - wyższy, choć nieistotny statystycznie, poziom unikania wobec matek. U kobiet nasilenie unikania w relacji z matką było bezpośrednio związane z wyższym poziomem wypalenia, podczas gdy nasilenie lęku przed opuszczeniem przez matkę korelowało z wypaleniem pośrednio, poprzez podwyższoną aleksytymię, zwłaszcza w zakresie rozpoznawania i opisywania emocji. U mężczyzn, nasilenie unikania relacji z matką było bezpośrednio związane z wypaleniem rodzicielskim, podczas gdy lęk przed opuszczeniem przez matkę pozostawał pośrednio związany z wypaleniem poprzez aleksytymię. Podwyższony poziom aleksytymii okazał się spójnym czynnikiem mediacyjnym, chociaż w grupie kobiet i mężczyzn pełni nieco inną rolę w utrzymywaniu się, co wskazuje na rolę trudności w przetwarzaniu emocji w przebiegu wypalenia rodzicielskiego.

Wychodząc z założenia, że okres Covid-19 i pełnego lockdownu sprzyjał pojawieniu się wypalenia rodzicielskiego, kolejne badanie, tym razem z podwójnym pomiarem, koncentrowały się na weryfikacji pytania czy aleksytymia stanowi czynnik ryzyka w kontekście zasobów indywidualnych matek, w postaci poczucia własnej skuteczności i prężności. Wyniki potwierdziły rezultaty poprzednich badań, ponieważ wyższe nasilenie aleksytymii było wyraźnie powiązane z wypaleniem rodzicielskim, a poczucie własnej skuteczności i prężności z jej niższymi wynikami. Ponadto bardziej nasilonej aleksytymii towarzyszyło niższe poczucie skuteczności i prężności, a niższe poczucie prężności korelowało z wypaleniem rodzicielskim.

U kobiet z wysoką aleksytymią istotnie nasilały się objawy wypalenia rodzicielskiego, nawet przy umiarkowanych zasobach indywidualnych.

Dwa kolejne badania wyjaśniają jak nasilenie aleksytymii u rodziców może aktywować procesy prowadzące do wystąpienia trudności i problemów psychicznych u potomstwa. Okazało się, że nasilenie kontroli rodzicielskiej, przy niskiej opiece, w przypadku ojca prowadzi do agresji impulsywnej, natomiast u matki do nasilenia wrogości. Tendencja do kontrolowania u obojga rodziców pozostała w związku z nasileniem aleksytymii, która z jednej strony istotnie korelowała z ich agresją fizyczną i wrogością, z drugiej okazała się ważnym mediatorem siły związków między kontrolą macierzyńską i ojcowską a nasileniem tendencji do agresji w różnej postaci. Ojcowie wykazali mniejsze trudnościami w rozpoznawaniu i werbalizacji emocji, gdy byli mniej aktywni w podejmowaniu się opieki nad dziećmi. Wynik ten w połączeniu z obserwowaną umiarkowaną korelacją między kontrolą ojcowską a myśleniem zorientowanym na zewnątrz wskazuje, że oboje rodzice mogą odgrywać specyficzną rolę w rozwoju trudności z regulacją emocjonalną u dzieci.

W kolejnych badaniach okazało się, że występuje związek między odrzuceniem rodzicielskim (zarówno matczynym, jak i ojcowskim) a objawami zespołu lęku uogólnionego u nastolatków. Ponadto wyniki wskazują, że aleksytymia spełniła funkcję mediatora siły związku między odrzuceniem matczynym/ojcowskim a nasileniem zespołu lęku uogólnionego u nastolatków. Odrzucenie rodzicielskie wzrasta wraz z nasileniem przejawów aleksytymii, które z kolei korelowały z nasilającymi się objawami GAD u młodzieży. Najsilniejsze efekty wystąpiły w przypadku nasilenia komponentów aleksytymii na wymiarach trudności w identyfikacji emocji oraz trudności w ich opisywaniu, przy braku istotności wymiaru – skoncentrowania się na zewnętrznych faktach i ich szczegółach.

Podsumowując, należy podkreślić, że wyniki wszystkich badań dowiodły, że podwyższony poziom aleksytymii okazał się powtarzającym się czynnikiem mediującym siłę związków między wymiarami więzi a wypaleniem rodzicielskim, wycofywaniem się z relacji z dziećmi czy innymi problemami w pełnieniu różnych funkcji związanych z tą rolą, co potwierdza rolę trudności tych rodziców w rozpoznawaniu i przetwarzaniu doświadczanych różnych emocji.

Ostatni 5 blok artykułów pt. *Introcepcja i aleksytymia: od somatycznych do uzależnieniowych manifestacji deficytów emocjonalnych* obejmuje dwa artykuły, których celem było stwierdzenie czy u podłoża aleksytymii występują zakłócenia w przetwarzaniu sygnałów

interoceptywnych z wykorzystaniem sygnałów z ciała (Zdankiewicz-Ścigała i in., 2021; Ścigała i in., 2024). Badania przeprowadzono na grupie osób ze spektrum autyzmu i osobach uzależnionych od alkoholu osadzonych w zakładach karnych. Wyniki badań w pierwszej grupie pokazały, że wysoka wrażliwość interoceptywna w połączeniu z nasiloną aleksytymią, zwłaszcza trudnościami w identyfikowaniu i nazywaniu emocji sprzyja somatyzacji. W drugim badaniu okazało się, że niska wrażliwość interoceptywna pozostaje w związku z wyższą aleksytymią i większymi trudnościami w regulacji emocji pozostaje w związku z silniejszym głodem alkoholu. Oba badania sugerują, że niska vs. wysoka interoceptywność może stanowić biologiczne podłoże aleksytymii. Niemniej, pozostałe wyniki choć bardzo interesujące to ze względu na ograniczenia wskazane w artykułach formułowane wnioski należy interpretować z dużą ostrożnością.

Przystępując do oceny dorobku naukowego dr. Dawida K. Ścigały warto podkreślić, że początki zainteresowań badawczych Kandydata koncentrowały się na innych zagadnieniach w psychologii. Analiza zrealizowanych projektów badawczych i publikacji wskazanych jako osiągnięcie naukowe poskazuje (zwłaszcza informacji o wkładzie własnym Kandydata zawartych w Autoreferacie i poszczególnych publikacjach), że dr. D.K. Ścigała zmienił tematykę zainteresowaniach naukowych – od koncentrowania się na psychometrii (np. walidacji narzędzi do badania osobowości) oraz zagadnieniach z obszaru psychologii pracy i zarządzania do skupienia się na konceptualizacji projektów badawczych na temat aleksytymii i jej funkcji dla zdrowia psychicznego. Aktualnie projekty i prowadzone badania przez Kandydata, choć odnoszą się do ważnej polskiej publikacji T. Maruszewskiego i E. Zdankiewicz-Ścigały (1998) na temat aleksytymii, to koncentrują się na innych zagadnieniach i problemach badawczych.

Po krótkim omówieniu zrealizowanych badań nasuwa się pytanie, czy przedstawione do oceny artykuły stanowią istotne osiągnięcie naukowe zatytułowane *Aleksytymia jako mechanizmu transdiagnostyczny: funkcja, geneza i konsekwencje w rozwoju oraz psychopatologii*, wraz z konceptualizacją ogólnych tez modelu TRAINS (*Transdiagnostic Regulation, Alexithymia, Interoception and Symbolization*). Moim zdaniem adekwatny byłby pierwszy człon tytułu osiągnięć naukowych, gdyby podkreślono, że aleksytymia jest konstruktem transdiagnostycznym. O ile z całą pewnością mogę stwierdzić, że wyniki badań trzech bloków tematycznych stanowią istotne osiągnięcie naukowe odpowiadające najogólniej tytułowi Autoreferatu (por. uwagi niżej), o tyle przedstawione w nim tezy modelu TRAINS są sformułowane ogólnikowo i stanowią punkt wyjścia do dalszej konceptualizacji założeń, które

wymagają weryfikacji. W mojej ocenie projekty badawcze i powstały na ich podstawie dorobek naukowy dr. Dawida K. Ścigały istotnie wzbogacił wiedzę o genezie aleksytymii, jej funkcjach i szeroko rozumianych konsekwencjach dla funkcjonowania psychospołecznego i zdrowia psychicznego jednostki. Niektóre projekty badawcze powstały i były realizowane w międzyuczelnianych i międzynarodowych zespołach badawczych. Za najważniejsze osiągnięcia uznaję efekty uzyskane w trzech projektach badawczych, w których zdefiniowano aleksytymia, jako wielowymiarowy, złożony konstrukt, na który składają w różnym stopniu nasilone trudności w procesie przekształcania doświadczeń emocjonalnych. Należą do nich:

1. Weryfikacja empiryczna zależności między aleksytymią - rozumianą jako trudności w rozpoznaniu, opracowaniu i koncentrowaniu się na innej perspektywie niż zewnętrzne wydarzenia i ich szczegółach - a zróżnicowaniem Ja i funkcjonowaniem społecznym. Okazało się, że aleksytymia pozostaje w bezpośrednich związkach z poziomem zróżnicowania Ja (Ja od nie-Ja), pozabezpiecznymi stylami więzi - unikającym i lękowo-ambiwalentnym oraz lękiem przed intymnością. Wyniki sugerują, że aleksytymia oddziałuje dwutorowo – na poziomie afektywnym poprzez aktywowanie reprezentacji więzi pozabezpiecznej i towarzyszących im emocji, poczucie zagrożenia i lęk w kontaktach społecznych oraz na poziomie poznawczym, gdy tym przeżyciom emocjonalnym nadaje określone znaczenie. Co więcej, wzajemne zależności między tymi poziomami opracowania przeżyć wyznaczają organizację doświadczenia w zakresie poczucia tożsamości zarówno na poziomie emocjonalnym, jak i poznawczym.
2. Badania jakościowe nad treścią i organizacją narracji i autonarracji, które dowiodły, że wysokie nasilenie aleksytymii, zwłaszcza na wymiarze koncentrowania się na szczegóły zdarzeń zewnętrznych najsilniej były związane z redukcją treści emocjonalno-poznawczej, spadkiem klarowności wątku narracyjnego i sprawozdawczą formą opowieści o sobie i swoich doświadczeniach. Okazało się, że ujawniająca się w narracjach i autonarracjach organizacja i przypisywane znaczenia własnym doświadczeniom pozostają pod wpływem wysokiego nasilenia aleksytymii, równocześnie konstruowane narracje i autonarracje wzmacniają ową organizację i znaczenie poprzez aleksytymię. Wyniki badań dowiodły, że aleksytymia konstytuuje organizację doświadczenia o sobie i innych na poziomie emocjonalnym i poznawczym.
3. Zweryfikowanie znaczenia aleksytymii jako powtarzającego się istotnego czynnika mediującego siłę związków pomiędzy aktywowanymi wymiarami więzi a trudnościami rodzicielskimi. Dr D. K. Ścigała odkrył i opisał różne warianty konfiguracji związków

między aleksytymią a wymiarami pozabezpieczanej więzi leżącymi u źródeł wypalenia rodzicielskiego, zachowaniami agresywnymi wobec potomstwa oraz innymi trudnościami w pełnieniu funkcji rodzicielskich. Osiągnięciem naukowym bez wątpienia jest pogłębienie wiedzy o aleksytymii jako właściwości, która może mieć znaczący udział nie tylko w trudnościach w regulacji emocjonalnej i poznawczym opracowaniu doświadczeń rodziców w relacjach z dziećmi (szczególnie emocji gniewu i złości), ale może też aktywować proces transmisji tychże trudności na kolejne pokolenie.

4. Ważne są także wyniki badań, których celem było stwierdzenie czy u podłoża aleksytymii występują zakłócenia w przetwarzaniu sygnałów interoceptywnych dla rozpoznania i opracowania doświadczenia emocjonalnego. Oba badania sugerują, że niska vs. wysoka interoceptywność może stanowić biologiczne podłoże aleksytymii, które może być wzmocnione poprzez np. doświadczoną traumę. Ze względu na ograniczenia wynikające z możliwości ekstrapolacji wyników badań (jedno z badań wykonano na grupie więźniów) wymagają one kontynuacji na bardziej reprezentatywnej grupie.

Obok znaczących osiągnięć, przedstawiony do oceny dorobek ma też słabe strony, zwłaszcza jeśli spojrzeć na niego z perspektywy formułowanej w artykułach i w Autoreferacie deklaracji, że aleksytymia to złożony i wielowymiarowy konstrukt. Odniosę się do niektórych sugestii zawartych w Autoreferacie oraz artykułach, w przypadku tych ostatnich wspomnę o pewnych ograniczeniach, które nie były wskazane przez dr. Dawida K. Ścigałę i współautorów publikacji.

Tytuł osiągnięcia naukowego pt. *Aleksytymia jako mechanizm transdiagnostyczny: funkcje, geneza i konsekwencje w rozwoju oraz psychopatologii* jest w pierwszej części niezgodny z definicją aleksytymii przyjętą przez dr. D.K. Ścigałę w publikacjach i autoreferacie. Aleksytymia jest konstruktem złożonym i wielowymiarowym, czyli nie jest „mechanizmem” (s. 10 Autoreferatu) czy „procesem” (s. 11 Autoreferatu), chociaż, jak się okazało, odgrywa istotną rolę w procesie konstituowania się i w patomechanizmie utrzymywania się pewnych wzorców organizacji emocjonalno-poznawczych własnych doświadczeń oraz utrzymywania się i nasilania różnych trudności w funkcjonowaniu psychospołecznym.

Dr Dawid K. Ścigała zapowiedział w Autoreferacie, że dowiedzie badaniami, iż aleksytymia jest złożonym, wielowymiarowym konstruktem, co rozumiałam, jak okazało się błędnie, że przeprowadzi analizy, metaanalizy wyników badań własnych lub wskaże na jeszcze inne wymiary aleksytymii niż te badane przez TAS-20. W większości badań, poza

niektórymi w blokach tematycznych 3 i 4, dr D. K. Ścigała i współautorzy prezentowali analizy mediacji jedynie na podstawie ogólnych wyników kwestionariusza TAS-20, a nie na podstawie wyników trzech wymiarów aleksytymii. Nie wiem jakie były powody ograniczenia prezentacji tychże wyników, ale jeśli stwierdzono, że nie potwierdzono istotnych zależności lub wymiary aleksytymii nie okazały się mediatorami to należało przedstawić i wyjaśnić tę kwestię w Autoreferacie.

Pomimo tego, że niektóre z badań miały charakter eksploracyjny i spodziewałam się, że zostaną przeprowadzone na grupie osób z populacji ogólnej to wykonano je albo na grupach o wybranych orientacjach seksualnych np. identyfikujących się jako geje i lesbijki, albo na grupach więźniów, którzy doświadczają stresu związanego z izolacją społeczną. Ich wartość eksplanacyjna jest bardzo ograniczona, bowiem wyniki nie wskazują na oddziaływanie zmiennych mediujących na siłę związków między np. aleksytymią a lękiem przed intymnością lub związku między sygnałami płynącymi z ciała a aleksytymią. Dodam, że w tym ostatnim przypadku powtórzono badania na grupie bardziej reprezentatywnej.

Ostatnia kwestia to próba konceptualizacji aleksytymii w modelu TRAINS, definiowanego jako „modelu wielopoziomowego, procesualnego opisu aleksytymii jako osiowego systemu emocjonalnego” (s. 10 Autoreferatu) albo jako modelu teoretycznego opisującego „organizację emocjonalną jako system wielowymiarowy, rozwijający się i funkcjonalnie manifestujący na różnych etapach życia (s. 32 Autoreferatu). W opisie modelu dr D.K. Ścigała posłużył się pewnym schematem, które polegał na tym, że po przedstawieniu celu i wyników badań artykułów wchodzących w skład każdego bloku tematycznego, dokonywał swego rodzaju podsumowania, w którym wskazywał na wkład wyników do opisanego podstaw i założeń modelu TRAINS. W moim przekonaniu w podsumowaniach obok informacji o aleksytymii jako zjawisku, które ma określone uwarunkowania biologiczne i środowiskowe bądź zjawisku, które leży u podłoża wielu trudności w funkcjonowaniu psychospołecznym, bądź zjawisku, które odgrywa istotną rolę w mechanizmie utrzymywania się owych trudności, bądź ma udział w kształtowaniu się określonych konsekwencji w postaci zdrowia psychicznego nie ma wystarczających przesłanek empirycznych, uzasadniających wnioski ogólne o zależnościach między genezą-dynamiką-konsekwencjami. Można dokonywać interpretacji tych zależności, ale nie ma jeszcze wystarczających podstaw do wnioskowania wprost. O czym jest model TRAINS? Moim zdaniem jest o *funkcjach, genezie i konsekwencjach dla rozwoju zdrowia oraz psychopatologii*. Chętnie posłuchałabym

wyjaśnienia dr. Dawida K. Ścigały o możliwościach wykorzystania zgromadzonej dzięki badaniom wiedzy w konceptualizacji domen i cech modelu RDoC.

Obok publikacji dokumentujących osiągnięcia naukowe, dr Dawid K. Ścigała przedstawił publikacje stanowiące osiągnięcia uzupełniające dorobek. Jest to dziewięć artykułów publikowanych w czasopiśmie o zasięgu międzynarodowym i krajowym. Podobnie jak w przypadku osiągnięć naukowych, pogrupował publikacje w bloki tematyczne. Wyróżnił blok 1 – psychometria i badania międzykulturowe; blok 2 – zasoby psychospołeczne, emocje i przywództwo a dobrostan pracowników: analiza dwóch badań; blok 3 – relacje, stres społeczny i strategie adaptacyjne; blok 4 – self-selection bias a trafność badań psychologicznych. Obok artykułów z obszaru psychometrii dr D.K. Ścigała ze współautorami zrealizował projekty z obszaru psychologii pracy i zdrowia psychicznego.

Istotna aktywność naukowa realizowane w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej

Dr Dawid K. Ścigała jest członkiem zespołów badawczych w kraju m.in. współpracuje z naukowcami z Uniwersytetu Humanistycznego SWPS i Uniwersytetu VIZJA w Warszawie. Odbił kilka zagranicznych wizyt naukowych, które służyły zarówno wymianie doświadczeń, jak poszerzeniu kompetencji badawczych oraz konceptualizacji nowych projektów badawczych. W 2016 roku odbył dwie wizyty na Freie Universitat w Berlinie oraz w Experimental Psychopathology and Clinical Psychology Lab na Uniwersytecie w Utrechtie. W 2023 roku wygrał konkurs na stanowisko profesora wizytującego na Uniwersytecie w Turynie, gdzie prowadził zajęcia dla studentów psychologii i poszerzał współpracę z zespołem badawczym Wydziału Psychologii.

W latach 2017-2020 dr Dawid K. Ścigała był członkiem międzynarodowego zespołu badawczego pracującego pod kierunkiem prof. A. Aluja w Institut de Recerca Biomèdica de Lleida, University of Lleida. Catalonia. Równolegle realizował też projekty badawcze we współpracy z prof. M. Mikołajczak w Psychological Sciences Research Institute, UCLouvain Belgia. Był kierownikiem projektu naukowego w latach 2022-2023 NCN Miniatura pt. Właściwości psychometryczne i analiza czynnikowa polskiej wersji kwestionariusza do badania aleksytymii Berminda-Vorsta (BVAQ) w populacji ogólnej i populacji uzależnionych od alkoholu. Zrealizował kilka projektów naukowych sfinansowanych w ramach BSTP WSNS (por. s. 58 Autoreferatu).

Otrzymał nagrody naukowe indywidualne Rektora APS I i II stopnia oraz nagrody Rektora na działalność organizacyjną i pracę dydaktyczną.

Działalność dydaktyczna, organizacyjna oraz popularyzująca naukę

Po uzyskaniu stopnia doktora nauk społecznych z zakresu psychologii dr Dawid K. Ściagała prowadził i nadal prowadzi zajęcia dydaktyczne w Instytucie Psychologii Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej m.in. z psychologii osobowości i jej zaburzeń, psychometrii i zastosowania statystyki w badaniach naukowych. Jest bardzo aktywnym dydaktykiem, tworzącym programy nauczania różnych przedmiotów i opiekunem kół naukowych. Aktualnie jest liderem projektu edukacyjnego z elementami projektu badawczego pt. PRISM+ - Promoting Rights, Inclusion and Support for Multisectoral LGBTQI+Communities, projekt Erasmus+.

Wypromował wielu magistrów psychologii oraz pełnił funkcję promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim, zakończonym nadaniem stopnia doktora nauk w dyscyplinie psychologia. Prace magisterskie napisane pod kierunkiem dr. D.K. Ściagały zostały kilka razy wyróżnione w ramach konkursów za najlepszą pracę magisterską w Instytucie Psychologii APS.

W latach 2019-2024 był koordynatorem Festiwalu Nauki w Instytucie Psychologii, odpowiedzialnym za przygotowanie programu i organizację wydarzenia. Organizuje coroczną Ogólnopolską Konferencję Naukową na temat traumy, która odbywa się pod egidą Koła Naukowego Psychologii Traumatycznej. Był i nadal jest członkiem różnych komisji instytutowych, a od 2016 roku kieruje zespołem ds. ewaluacji działalności naukowej dyscypliny Psychologia w ramach Systemu Ewaluacji Dorobku Naukowego (POLON); zasiada w Radzie Dyscypliny Psychologii oraz pełni funkcję członka Senackiej Komisji ds. Finansów oraz Komisji Jakości Kształcenia.

Prowadzi szeroką działalność popularyzatorską zarówno w formie artykułów, jak i wykładów otwartych dla społeczności akademickiej. Jest recenzentem kilku czasopism naukowych z dziedziny psychologii.

Podsumowanie i konkluzja

Podsumowując, dorobek naukowy dr. Dawida K. Ściagały wskazany jako osiągnięcie naukowe, obejmujący czternaście artykułów, które mają zasięg międzynarodowy i krajowy, jak i pozostałe publikacje, uznaję za wystarczające do nadania stopnia doktora habilitowanego. Artykuły wskazane jako dorobek naukowy wnoszą istotny wkład w rozwój dziedziny nauk społecznych w dyscyplinie psychologia.

Ponadto, dr Dawid K. Ściagała spełnia pozostałe kryteria Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego stawiane osobom ubiegającym się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Był i nadal jest członkiem międzynarodowych zespołów badawczych, wykazał się aktywnością naukową w więcej niż jednej uczelni. Był i jest kierownikiem i wykonawcą grantów ministerialnych, projektów naukowych realizowanych w zespołach międzynarodowych oraz grantów realizowanych przez zespoły badawcze polskich uczelni. Wykazał się dużą aktywnością konferencyjną i recenzencką. Pozytywnie oceniam także zaangażowanie i dorobek w pracy dydaktycznej, organizacyjnej oraz popularyzowania nauki.

Konkluzja, stwierdzam, że publikacje wskazane jako dorobek naukowy wnoszą istotny wkład w rozwój dziedziny nauk społecznych w dyscyplinie psychologia, a także współpraca z uczelniami europejskimi oraz zrealizowane przez dr. Dawida K. Ściagę granty spełniają warunki określone w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. (Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z uwzględnieniem późniejszych zmian). Uwzględniając powyższe, jak i szczegółowo przedstawione uzasadnienia zawarte w recenzji, wnoszę do Rady Naukowej Dyscypliny Psychologia Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej o nadanie dr. Dawidowi K. Ściagale stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, dyscyplinie psychologia.